

**ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ**

**5^η Συνάντηση Υποψηφίων Διδασκόντων του Τμήματος
Ιστορίας**

**Τρίτη, 23 Νοεμβρίου 2010
Αίθουσα 1**

Οργανωτική Επιτροπή

Αν. Καθηγητής Γρηγόρης Ψαλλίδας, Πρόεδρος

Επ. Καθηγητής Ηλίας Σβέρκος

Λέκτορας Ιωάννα Κράλλη

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

9:30–10:00: Έναρξη

ΠΡΩΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Προεδρία: Αναπλ. Καθηγήτρια Ευγενία Βικέλα

10:00–10:15: Ελένη Μαράντου, Λατρείες και τόποι λατρείας στην κεντρική και νότια Πελοπόννησο από τους Σκοτεινούς χρόνους ως τη Ρωμαϊκή εποχή.

10:15–10:30: Αγγελική Φουντά, Οι ιδιότητες του οίνου στο έργο των Ιπποκράτη, Διοσκουρίδη και Γαληνού.

10:30–10:45: Ελπίδα Σαλταγιάννη, Οι οχυρωμένοι οικισμοί τής Θεσπρωτίας από την Ύστερη Αρχαιότητα έως και την Οθωμανική κατάκτηση: Πρώτα συμπεράσματα.

10:45–11:00: Ευαγγελία Σπυροπούλου, «Τὸ σῶμα καταλέλοιπα παρθένος, ἄπαις, ἄνυμφος, ἠίθεος». Ο πρόωρος θάνατος γυναικών και η προσδοκία του γάμου στα ελληνικά επιτύμβια επιγράμματα.

11:00–11:30: ΣΥΖΗΤΗΣΗ–ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

Προεδρία: Καθηγητής Δημήτριος Ανωγιάνης–Pelé

11:30–11:45: Αδαμαντία Μαρσέλου, Δημογραφικές αλλαγές και ανθρώπινες επεμβάσεις στο γεωμορφολογικό ανάγλυφο του ελλαδικού χώρου κατά τα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

11:45–12:00: Χαρά Ζαπανιώτη, Δημογραφικές εξελίξεις στην περιφέρεια της Αθήνας κατά τα έτη 1945–1970. Γεννητικότητα - γαμплиότητα.

12:00–12:15: Ανδριάννα Τσιμπούκη, Πληθυσμιακές μετακινήσεις και οικονομίες σε μετάβαση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη στα τέλη του 20^{ου} αιώνα.

12:15–12:30: Σίμος Μποζίκης, Νέα στοιχεία για τους φορο-εισπράκτορες και τη φορολογία κατά την Επανάσταση του 1821.

12:30–13:00: ΣΥΖΗΤΗΣΗ–ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

Προεδρία: Καθηγητής Νικόλαος Καραπιδάκης

13.00–13:15: Μιχάλης Νάιδος, Οι γαλατορωμαίοι επίσκοποι και η κατασκευή της εικόνας του φράγκου βασιλιά.

13:15–13:30: Γιώργος Γαστεράτος, Ο Αρσένιος πρώτος αρχιεπίσκοπος ή μητροπολίτης Κερκύρας;

13:30–13:45: Παρασκευή Κουρή, Η δραστηριότητα της οικογένειας Καβοδίστρα–Καποδίστρια κατά τον 17^ο αιώνα στην περιοχή της Λευκίμμης.

13:45–14:00: Θεοδώρα Μόσχου, Νέες καλλιεργητικές συμβάσεις στο φέουδο Μαρτσέλλο (1786-1789): Τα συμβόλαια του Ιωάννη Ανδρώνη.

14:00–14:30: ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Προεδρία: Αναπλ. Καθηγητής Θεοδόσης Πυλαρινός

18:00–18:15: Αθανάσιος Γ. Λαβράνος, Επτανήσιοι ιστοριογράφοι και τα έργα τους (15ος–19ος αι.): Συνοπτική παρουσίαση και εκτιμήσεις.

18:15–18:30: Αντιγόνη Χριστοφοράτου, Η λογοτεχνική συμβολή της Κεφαλονιάς στο πλαίσιο της Επτανησιακής σχολής. Ματιές στο έργο Κεφαλονιτών λογοτεχνών.

18:30–18:45: Παρασκευή Λούντου, Σπυρίδων Δε Βιάζης: Μια ιδιάζουσα περίπτωση λογίου των Επτανήσων.

18:45–19:00: Βασιλική Παπαστελιάτου, Σκιαγράφηση της προσωπικότητας του Ελευθερίου Βενιζέλου από τους πνευματικούς ανθρώπους της εποχής του.

19:00–19:30: ΣΥΖΗΤΗΣΗ–ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

Προεδρία: Αν. Καθηγ. Τζελίνα Χαρλαύτη – Αν. Καθηγ. Γρηγόριος Ψαλλίδας

19:30–19:45: Ελένη Μπενέκν, «Εμπειρικούπολις»: συμβολικό κεφάλαιο και ευποιία σε μια νησιωτική κοινότητα του Αιγαίου.

19:45–20:00: Χριστίνα Βαμβούρη, Τρόποι διατήρησης της εθνικής ταυτότητας των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων του εμφυλίου πολέμου (1946–1949) στις χώρες υποδοχής τους.

20:00–20:15: Νίκος Ε. Καραγιαννακίδης, Η Παιδόπολη Καβάλας, 1947–1950. Αποτελέσματα έρευνας και μεθοδολογικά προβλήματα.

20:15–20:30: Μάρκος Χολέβας, Ο κινηματογράφος και η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας: Από την δεκαετία του '60 στο παράδειγμα της Αμοργού και η επένδυση στην κινηματογραφική παραγωγή.

20:30–21:00: ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΠΕΡΑΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

ΕΛΕΝΗ ΜΑΡΑΝΤΟΥ: Λατρείες και τόποι λατρείας στην κεντρική και νότια Πελοπόννησο από τους Σκοτεινούς χρόνους ως τη Ρωμαϊκή εποχή.

Η αρχή των ιστορικών χρόνων στον ελλαδικό χώρο σηματοδοτείται από μια ριζική αλλαγή σε κοινωνικό, πολιτικό, θρησκευτικό και πολιτισμικό επίπεδο. Η απότομη παρακμή του μυκηναϊκού πολιτισμού από τη μια πλευρά και η κάθοδος νέων φύλων από το βορρά από την άλλη δημιούργησαν συνθήκες πρόσφορες για την ακμή ενός νέου πολιτισμού. Οι αλλαγές όμως δεν έγιναν από τη μια μέρα στην άλλη, χρειάστηκαν αρκετά χρόνια ζυμώσεων, ώσπου να ολοκληρωθούν. Μέσα από αυτές διαμορφώθηκε ένα νέο σύστημα που επηρέασε όλες τις πτυχές της ζωής των ανθρώπων.

Οι αλλαγές επηρέασαν σαφώς και τις θρησκευτικές συνήθειες των κατοίκων του ελλαδικού χώρου εκείνη την εποχή. Νέοι θεοί παρουσιάστηκαν, οι οποίοι επικράτησαν σταδιακά των παλαιών θεοτήτων που λατρεύονταν και ένα νέο θρησκευτικό σύστημα δημιουργήθηκε που κατέλαβε κεντρική θέση στην κοινωνική και πολιτική ζωή της νέας εποχής.

Το θρησκευτικό σύστημα που διαμορφώθηκε από τους Σκοτεινούς χρόνους και μετά στην κεντρική και νότια Πελοπόννησο είναι αυτό που ερευνά η παρούσα διδακτορική διατριβή. Εδώ, θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της μέχρι τώρα έρευνας σχετικά με την εξάπλωση των τόπων λατρείας με την πάροδο των χρόνων, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους ανά

εποχή και τις λατρευτικές συνήθειες των πιστών.

Το υλικό που συγκεντρώθηκε έχει κατανεμηθεί σε δυο μέρη. Από τη μια μεριά γίνεται η καταγραφή όλων των δεδομένων από τους τόπους λατρείας, και από την άλλη μεριά εξετάζονται τα χαρακτηριστικά της λατρείας κατά περίπτωση, ώστε να γίνει κατανοητή η σχέση των λατρευτικών κτιρίων με τη λατρευόμενη θεότητα, την γύρω περιοχή, αλλά και τις γενικότερες συνθήκες που οδήγησαν στη συγκεκριμένη λατρεία.

Τα στοιχεία έχουν συγκεντρωθεί με βάση τις γραπτές μαρτυρίες και την αρχαιολογική έρευνα και βοηθούν στην εξαγωγή συμπερασμάτων για τις θεότητες που λατρεύονται σε κάθε περιοχή. Επειδή τα δεδομένα κάθε νομού είναι διαφορετικά (γεωγραφική κατανομή, ιστορικές συνθήκες) τα αποτελέσματα της έρευνας δίνουν ενδιαφέροντα συμπεράσματα για τον τρόπο που οι θεοί παίρνουν τη θέση τους στο λατρευτικό σύστημα της κάθε περιοχής.

Στόχος της παρουσίασης είναι να γίνει μια σύνοψη των δεδομένων που έχουν καταγραφεί και να συζητηθούν τα πρώτα συμπεράσματα της έρευνας που βρίσκεται σε εξέλιξη.

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΦΟΥΝΤΑ: Οι ιδιότητες του οίνου στο έργο των Ιπποκράτη, Διοσκουρίδη και Γαληνού.

Το ενδιαφέρον για τη διατροφή ως παράγοντα προαγωγής της υγείας είναι διαχρονικό. Ήδη από την αρχαιότητα, το θέμα αυτό απασχόλησε φιλόσοφους, γιατρούς και γυμναστές. Η διατροφή αποτελεί μέρος της δίαιτας του ασθενή σύμφωνα

με τους Ιπποκράτη και Γαληνό. Η δίαιτα ως θεραπευτική μέθοδος αποτελεί μια καινοτομία στην ιατρική του τέλους του 5^{ου} αιώνα π.Χ. Με τον όρο δίαιτα ο Ιπποκράτης δεν εννοεί μόνο τις διατροφικές συνήθειες αλλά και τις ασκήσεις, τα λουτρά και τον ύπνο. Είναι απαραίτητο, λοιπόν, ο γιατρός να γνωρίζει τις ιδιότητες των τροφών και των ποτών, προκειμένου να συντάξει το διαιτητικό πρόγραμμα για κάθε ασθενή. Στις οξείες ασθένειες η διατροφή του ασθενή είναι τα ποτά, όπως το νερό, ο οίνος, το μελίκρητον, το οινόμελι και το οξύμελι. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει τις απόψεις των Ιπποκράτη, Διοσκουρίδη και Γαληνού για τις ιδιότητες του οίνου και τη χρήση του στη διατροφή των ασθενών.

ΕΛΠΙΔΑ ΣΑΛΤΑΓΙΑΝΝΗ: Οι οχυρωμένοι οικισμοί της Θεσπρωτίας από την Ύστερη Αρχαιότητα έως και την Οθωμανική κατάκτηση: Πρώτα συμπεράσματα.

Η θέση της Θεσπρωτίας στο Ιόνιο και την Αδριατική, υπήρξε καθοριστική για τις θαλάσσιες μεταφορές και την ύπαρξη εμπορικών σχέσεων τόσο με την Ιταλία όσο και με την ενδοχώρα.

Διαχρονικά η Θεσπρωτία αποτελούσε και αποτελεί την πύλη της Ελλάδας προς την ενδοχώρα, από την αρχαιότητα (π.χ. οχυρός οικισμός στην Εφύρα) έως σήμερα (με την κατασκευή της Νέας Εγνατίας Οδού που καταλήγει στον Έβρο). Πλήθος οχυρωμένων οικισμών αποδεικνύουν στην πράξη τις εμπορικές σχέσεις της Θεσπρωτίας με την Δύση από την αρχαιότητα έως και την οθωμανική περίοδο. Τα κάστρα και οι χερσαίοι

δρόμοι αποτελούν στην πραγματικότητα αποδείξεις των εμπορικών δραστηριοτήτων και των οικονομικών σχέσεων τόσο με την Ιταλία όσο και με την υπόλοιπη Ελλάδα.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ: «Τὸ σῶμα καταλέλοιπα παρθένος, ἄπαις, ἄνυμφος, ἡίθεος»: Ο πρόωρος θάνατος γυναικών και η προσδοκία του γάμου στα ελληνικά επιτύμβια επιγράμματα.

Ένα σημαντικό μέρος των επιτύμβιων επιγραμμάτων αφορά σε θανάτους νεαρών κοριτσιών. Στις περιπτώσεις αυτές ο πρόωρος θάνατος παρουσιάζεται ως αποστέρηση και ματαίωση, ως αρπαγή και αδικία· διασαλεύει τη φυσική τάξη, καθλώνει τη θανούσα σε ένα στάδιο μεταβατικό και της στερεί τη δυνατότητα να γευτεί τις χαρές της ζωής. Πιο συγκεκριμένα ο αιφνίδιος θάνατος βιώνεται ως ματαίωση της προσδοκίας που έτρεφαν τόσο η άτυχη κόρη όσο και οι συγγενείς της ότι η φύση της θα ολοκληρωνόταν μέσα από το ρόλο της συζύγου και μητέρας. Στη μελέτη αυτή σκιαγραφείται η εικόνα της παρθένου κόρης ως αντικείμενο φροντίδας των μελών της οικογένειας και διεκδίκησης των μνηστήρων και εξετάζονται η ηλικία γάμου, οι όψεις της εφηβείας, η σύνδεση και η αναλογία γάμου και θανάτου όπως παρουσιάζονται σε εβδομήντα περίπου ελληνικά επιτύμβια επιγράμματα.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΑ ΜΑΡΣΕΛΟΥ: Δημογραφικές αλλαγές και ανθρώπινες επεμβάσεις στο γεωμορφολογικό ανάγλυφο του ελλαδικού χώρου κατά τα τέλη

του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Τόσο οι δημογραφικές διακυμάνσεις όσο και οι ανθρώπινες παρεμβάσεις στο γεωμορφολογικό ανάγλυφο συνδέονται άρρηκτα - εκτός των άλλων αιτιών - και με τις επιδημίες. Με αφορμή αυτήν ακριβώς τη σκέψη, ξεκίνησε η συγκεκριμένη διδακτορική διατριβή, προκειμένου να εξεταστεί ο συσχετισμός δύο ασθενειών οι οποίες κατά αυξημένη περιοδική συχνότητα έλαβαν διαστάσεις επιδημίας και ενίοτε πανδημίας στον ελλαδικό χώρο. Το χρονικό διάστημα στο οποίο εντοπίζεται η έρευνα ξεκινά από τα τέλη του 19^{ου} και φτάνει έως τα μέσα του 20^{ου} αιώνα.

Στην παρούσα ανακοίνωση γίνεται μία συνοπτική - ενδεικτική αναφορά στα βασικά στοιχεία της επιδημιολογίας καθώς και στην αποτύπωση της επιδημίας της ελονοσίας στο χρόνο και στο χώρο.

ΧΑΡΑ ΖΑΠΑΝΙΩΤΗ: Δημογραφικές εξελίξεις στην περιφέρεια της Αθήνας κατά τα έτη 1945-1970. Γεννητικότητα-γαμλιότητα.

Η περίοδος 1945-1970 χαρακτηρίζεται από έντονη δημογραφική έκρηξη του πληθυσμού της ευρύτερης περιφέρειας της Αθήνας, πόλου έλξης των κατοίκων της ελληνικής και όχι μόνο επικράτειας.

Μέσα από το σύνολο των συνοικιών που απαρτίζουν την πόλη των Αθηνών, αντικείμενο της μελέτης μας αποτελούν οι περιοχές που χαρακτηρίζονται ως «νότια προάστια» ειδικότερα, επιλέχθηκαν η κοινότητα του Καλαμακίου που ονομάστηκε εν συνεχεία δήμος Αλίμου, η κοινότητα

της Αργυρούπολης, η κοινότητα της Βούλας, η κοινότητα της Γλυφάδας και η κοινότητα του Ελληνικού, αστικοί οικισμοί που είτε δημιουργήθηκαν, είτε εξελίχθηκαν από περιοχές παραθερισμού σε τόπους μόνιμου κατοικίας κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης περιόδου.

Καθώς η εξέταση της γεννητικότητας και της γαμλιότητας εντάσσεται στην ευρύτερη ιστορικοδημογραφική προσέγγιση που επιχειρείται μέσα από τη εργασία που εκπονείται, θα παρουσιαστεί μία σύντομη ερμηνεία των δεδομένων που προέκυψαν από την αποδελτίωση των ληξιαρχικών πράξεων γεννήσεων και γάμων των εξεταζόμενων δήμων με την υποστήριξη των σχετικών γραφημάτων.

ΑΝΔΡΙΑΝΑ ΤΣΙΜΠΟΥΚΗ: Πληθυσμιακές μετακινήσεις και οικονομίες σε μετάβαση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη στα τέλη του 20^{ου} αιώνα.

Η Νοτιοανατολική Ευρώπη, που προσδιορίζεται βασικά από τα γεωφυσικά όρια της Βαλκανικής χερσονήσου αποτελεί ένα στρατηγικό και οικονομικό «σταυροδρόμι». Πρόκειται για έναν ευρωπαϊκό κόμβο επικοινωνιών τοποθετημένο ανάμεσα στις ηπείρους της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής, που συναντώνται ακριβώς στο κέντρο της λεκάνης της Ανατολικής Μεσογείου, δηλαδή στον πλησιέστερο στην αναπτυγμένη Ευρώπη θαλάσσιο προθάλαμο των αναπτυσσομένων κρατών. Παράλληλα, αποτελεί και ένα «σταυροδρόμι» εξελίξεων και συνεχών πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών και δημογραφικών αλλαγών. Έτσι οι χώρες της ΝΑ Ευρώπης συγκαταλέγονται σε

εκείνες με μακρά παράδοση συνεχών μαζικών μεταναστευτικών κυμάτων.

Συγκεκριμένα, το τελευταίο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα συντελούνται σημαντικές πολιτικές και οικονομικές αλλαγές στην Ανατολική Ευρώπη και στην πρώην Σοβιετική Ένωση (ΕΣΣΔ). Η πολιτική αστάθεια, η έκρηξη εθνικών συγκρούσεων, η γενικότερη κοινωνική και οικονομική κρίση που χαρακτήρισε τη μετάβαση της περιοχής στο σύστημα της οικονομίας της αγοράς, αλλά και το άνοιγμα των συνόρων μετά την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων οδήγησαν σε μετακινήσεις πληθυσμού μεταξύ των χωρών της ΝΑ Ευρώπης (εσωτερική μετανάστευση) αλλά και προς τις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες της Δύσης (εξωτερική μετανάστευση).

Η παρούσα μελέτη στοχεύει να περιγράψει τα κύρια χαρακτηριστικά της διεθνούς μετανάστευσης προς και από τις χώρες της ΝΑ Ευρώπης κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1980 έως και τα τέλη της δεκαετίας 1990, χρησιμοποιώντας στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί από τις στατιστικές υπηρεσίες των χωρών υποδοχής (χώρες με ισχυρές οικονομίες) και αποστολής μεταναστών. Επιπρόσθετα, βασικά στοιχεία αντλούνται από εκθέσεις Διεθνών Οργανισμών (π.χ. United Nations High Commissioner for Refugees, Organization for Economic Cooperation and Development, International Labour και Ευρωπαϊκών Φορέων (π.χ. Eurostat).

Την περίοδο του κουμμουνισμού χαρακτηρίζει ο κρατικός παρεμβατισμός και η αυστηρά ελεγχόμενη μετανάστευση. Από το 1980-1987 οι χώρες με ισχυρές οικονομίες δέχτηκαν ένα ρεύμα εισροής μεταναστών οι οποίοι στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης

ξεπερνούσαν ετησίως τους 130.000. Οι πιο αξιοσημείωτες εξαιρέσεις ήταν η Πολωνία, η Ρουμανία και η Γιουγκοσλαβία.

Από το 1987, η διεθνής μετανάστευση ήταν ασταθής και αυστηρά ελεγχόμενη από τις χώρες προέλευσης. Στα τέλη της δεκαετίας του 1980, κάποιες χώρες επέδειξαν λιγότερο σκληρή πολιτική ως προς την εξωτερική μετανάστευση των πολιτών τους και αντιμετώπισαν με μεγαλύτερη επιείκεια το αίτημα κάποιων εθνικών ομάδων για μετανάστευση. Τουλάχιστον 2 εκατομμύρια άνθρωποι μετανάστευσαν εκτός της ΝΑ Ευρώπης στο διάστημα 1987-1989. Από αυτούς πάνω από 1 εκατομμύριο προέρχονταν από την Πολωνία.

Τα πρώτα χρόνια της οικονομικής μετάβασης η εξωτερική μετανάστευση έφτασε ιστορικά σε μοναδικά υψηλά επίπεδα. Το σύνολο των χωρών που βρίσκονται σε οικονομική μετάβαση αποτελούν ένα μεγάλο δίκτυο μετανάστευσης.

Με βάση τα στοιχεία που θα προκύψουν από την ανάλυση, θα επιχειρήσω να ενισχύσω την άποψη ότι η εσωτερική μετανάστευση κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1980 συντέλεσε σε σημαντικό βαθμό στην πολιτική και οικονομική αλλαγή του 1989 και ότι την επόμενη δεκαετία του 1990 οι τάσεις της μετανάστευσης είχαν τις ρίζες τους πριν το άνοιγμα των συνόρων.

Ορόσημο της χρονικής περιόδου που μελετάται αποτελεί η τριετία 1989-1991 λόγω της κατάρρευσης των κομμουνιστικών καθεστώτων στην περιοχή και της μετάβασης τους στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς. Έτσι, για την διευκόλυνση της έρευνας, διακρίνουμε δύο μεταναστευτικά ρεύματα με σημείο αναφοράς

το 1989 και με δύο κατευθύνσεις μετανάστευσης.

Τα δύο αυτά μεταναστευτικά ρεύματα στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, που παρουσιάζουν αξιοσημείωτες ομοιότητες και διαφορές, σφράγισαν την ΝΑ Ευρώπη και συνέβαλαν στη διαμόρφωση της κοινωνικής, πολιτικής, οικονομικής, δημογραφικής και πολιτισμικής πραγματικότητας.

ΣΙΜΟΣ ΜΠΟΖΙΚΗΣ: Νέα στοιχεία για τους φορο-εισπράκτορες και τη φορολογία κατά την Επανάσταση του 1821.

Η δημοσιονομική συγκρότηση ενός κράτους επηρεάζεται κυρίως από τις αναγκαίες δαπάνες και τους στόχους του, από τις πολιτικο-κοινωνικές αντιλήψεις που επικρατούν σ' αυτό και από τη δομή και τη βάση της οικονομίας του. Ο βασικός στόχος των επαναστατημένων Ελλήνων το 1821, η πολιτική τους δηλαδή ύπαρξη και ανεξαρτησία, εξαρτιόταν μεταξύ άλλων και από την εξασφάλιση των οικονομικών πόρων, που θα στήριζαν τον πόλεμο και θα εξυπηρετούσαν τις λειτουργικές δαπάνες της Προσωρινής Διοίκησης.

Είναι γνωστό ότι μέρος αυτών των πόρων αντλήθηκε μέσω του φορολογικού μηχανισμού, καθώς η φορολογία ήταν ένας τους βασικούς πυλώνες θεσμικής-κρατικής συγκρότησης, που οργανώθηκε συνειδητά από τις ηγεσίες των επαναστατημένων με την ενσωμάτωση σ' αυτήν του υφιστάμενου φορολογικού μηχανισμού. Η σχετικά άμεση λειτουργία αυτού του μηχανισμού στηρίχτηκε στην εμπειρία και τη γνώση που είχαν αποκομίσει διάφορα τμήματα του πληθυσμού από τη συμμετοχή τους στην

κοινοτική διοίκηση και στο σύστημα της ενοικίασης φόρων.

Εμβάθυνση στο προηγούμενο πλαίσιο αποτελεί η παρούσα ανακρίνωσις η οποία αναδεικνύει σημεία της φορολογίας και του φορολογικού μηχανισμού, σταθμίζοντάς τα στις βασικές πολιτικές και κοινωνικές διαδρομές της Επανάστασης. Τα σημεία αυτά δεν αποκαθιστούν ολικά το δημοσιονομικό ψηφιδωτό, φωτίζουν όμως πλευρές του με νέα στοιχεία. Αναδεικνύονται έτσι διαφοροποιήσεις και αδράνειες, προοπτικές και όρια, που προέκυψαν από τη συμπλοκή ποικίλων συντεταγμένων, οι οποίες καθώς συμφύρονται αποτυπώνουν τα οριακά σημεία της γέννησης του «νέου» και της αντοχής του «παλιού».

Η έρευνα εστιάζει στις εκβολές των πολιτικών αποφάσεων της Προσωρινής Διοίκησης στο φορολογικό μηχανισμό και στη φορολογία, στη φυσιογνωμία, στις πρακτικές και στις σχέσεις που είχαν οι ενοικιαστές φόρων με το κράτος. Πηγές τής έρευνας είναι κυρίως τα κατάστιχα της επαναστατικής περιόδου, που βρίσκονται στις συλλογές των Γ.Α.Κ. Αυτά τα κατάστιχα, λόγω του εξειδικευμένου χαρακτήρα τους, περιλαμβάνουν σχετικά συστηματικές πληροφορίες, οι οποίες ύστερα από την αποδελτίωση εμπλουτίστηκαν με δεδομένα από άλλες πρωτογενείς πηγές και προέκυψε έτσι ένα πληρέστερο υλικό, στο οποίο στηρίχτηκε η τεκμηρίωση.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΝΑΪΔΟΣ: Οι γαλατορωμαίοι επίσκοποι και η κατασκευή της εικόνας του φράγκου βασιλιά.

Η έρευνα αφορά το βασίλειο των Μεροβιγγείων 481-751. Οι Μεροβίγγειοι ήταν η πρώτη βασιλική δυνα-

στεία των Φράγκων. Συγκεκριμένα, ασχολούμαστε με την εξέλιξη του βασιλικού θεσμού στο εν λόγω βασίλειο καθόλη τη διάρκεια της ύπαρξής του, από την άνοδο δηλαδή στην εξουσία του Χλωδοβίκου Α΄ (481-511) μέχρι και την ανακήρυξη του Πιπίνου Γ΄ του Βραχέως σε βασιλιά των Φράγκων το έτος 751 και τη συνακόλουθη ανατροπή της μεροβίγγειας βασιλικής οικογένειας.

Ο τίτλος αυτής της παρουσίασης αποτελεί στην ουσία τον τίτλο ενός κεφαλαίου της διατριβής μας, το οποίο βρίσκεται στην παρούσα φάση υπό συγγραφή και αναμένεται να ολοκληρωθεί σύντομα. Η συγκεκριμένη παρουσίαση επικεντρώνεται σε μία σύντομη περιγραφή και ερμηνευτική προσέγγιση κάποιων επιστολών γαλατορωμαίων επισκόπων προς φράγκους ηγεμόνες που προηγούνται της ιστορίας του Γρηγορίου της Τουρ, ενός επίσης γαλατορωμαίου επισκόπου. Ο Γρηγόριος της Τουρ είναι ο σημαντικότερος συγγραφέας της μεροβίγγειας Γαλατίας του 6^{ου} αιώνα, η “Historia Francorum” του οποίου θα αποτελέσει το αντικείμενο πραγμάτευσης του αμέσως επόμενου κεφαλαίου της διατριβής μας. Στόχος ωστόσο της παρουσιάσής μας είναι να αναδείξουμε μια πολιτική διαδικασία που προηγείται χρονικά έναν περίπου αιώνα της συγγραφής της “Historia Francorum” του Γρηγορίου της Τουρ από την πλευρά των γαλατορωμαίων επισκόπων και αποσκοπεί στη δημιουργία ενός χριστιανικού βασιλικού προτύπου. Εκείνο το οποίο θα θέλαμε να τονίσουμε είναι ότι οι απαρχές αυτής της διαδικασίας εντοπίζονται στο τελευταίο τέταρτο του 5^{ου} αιώνα και έχει σημασία το γεγονός αυτό, καθώς αυτήν ακριβώς την περίοδο ξεκινά η πολιτική ισχυροποίηση και

σταθεροποίηση του βασιλείου των Φράγκων, ενός μέχρι τότε όχι ιδιαίτερα σημαντικού γερμανικού λαού, εγκαταστημένου στο βορειοδυτικό τμήμα της επαρχίας της Γαλατίας.

Η δική μας πρόταση αφορά στη διαπίστωση μιας προσπάθειας απόδοσης από τους βασικούς εκπροσώπους της Εκκλησίας, τους γαλατορωμαίους επισκόπους, ενός συγκεκριμένου εννοιολογικού περιεχομένου στην εικόνα του φράγκου βασιλιά. Πρόκειται για εκείνη την πολιτική διαδικασία που ορίζουμε ως κατασκευή της εικόνας του φράγκου βασιλιά και αυτό που έχει σημασία είναι ότι τα βασικά χαρακτηριστικά ενός ιδανικού βασιλικού προτύπου ήταν ήδη διαμορφωμένα την περίοδο της συγγραφής της “ιστορίας των Φράγκων” του Γρηγορίου της Τουρ. Η σύνθεση της “ιστορίας των Φράγκων” του Γρηγορίου της Τουρ, και ιδιαιτέρως σε ό,τι αφορά στο ζήτημα της απόδοσης ενός εννοιολογικού περιεχομένου του όρου rex, αποτελεί συνέχεια μιας επισκοπικής πολιτικής παράδοσης, την οποία έχουν εγκαινιάσει γαλατορωμαίοι επίσκοποι, προκάτοχοι του Γρηγορίου της Τουρ, όπως ο Ρεμίγιος της Ρεμς και ο Άβιτος της Βιέννης από τα τέλη του 5^{ου} και τις αρχές του 6^{ου} αιώνα αντίστοιχα.

ΓΙΩΡΓΙΟΣ ΓΑΣΤΕΡΑΤΟΣ: Ο Αρσένιος πρώτος αρχιεπίσκοπος ή μητροπολίτης Κερκύρας;

Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί τμήμα της διδακτορικής μου διατριβής η οποία ασχολείται με τη ζωή και τη δράση του αρχιεπισκόπου Κερκύρας Αρσενίου.

Στο ποίημα του Ιωάννη Γράσσου, ενός λόγιου μοναχού του 13^{ου} αι. με τον τίτλο «Στίχοι εις τον άγιον

Αρσένιον μητροπολίτην Κερκύρων», όπως και στο έργο του Filippus Ferrarius, *Catalogus generalis Sanctorum* (1625), ο Αρσένιος φέρεται ως ο πρώτος επίσκοπος της Κέρκυρας που έφερε τον τίτλο του αρχιεπισκόπου ή του μητροπολίτη, γεγονός που υποδηλώνει την εκκλησιαστική αναβάθμιση του θρόνου του νησιού. Την ίδια άποψη ακολουθεί μεγάλο μέρος των μελετητών της εκκλησιαστικής ιστορίας της Κέρκυρας, μεταξύ των οποίων ο Ανδρέας Μουστοξύδης και ο Σπυρίδων Παπαγεώργιος.

Από την προσεκτικότερη μελέτη των πηγών και ειδικότερα α) των καταλόγων των επισκοπικών θρόνων που υπόκεινται στο πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, β) σύγχρονων με τον επίσκοπο κειμένων (π.χ. *Διατύπωσης παρά βασιλέως Λέοντος του Σοφού, όπως έχουν τάξεως οι θρόνοι των εκκλησιών των υποκειμένων τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως*) και γ) βίων αγίων (π.χ. βίος Αγίου Ηλία του Νέου), προκύπτει ότι ο επισκοπικός θρόνος της Κέρκυρας είχε ήδη αναβαθμιστεί σε αρχιεπισκοπή πολύ πριν την χειροτονία του Αρσενίου (*terminus post quem*: 933 μ.Χ.).

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΚΟΥΡΗ: Η δραστηριότητα της οικογένειας Καβοδίστρα-Καποδίστρια κατά τον 17^ο αιώνα στην περιοχή της Λευκίμμης.

Κατά τον 17^ο αιώνα κορυφώνεται στην ύπαιθρο της Κέρκυρας η δραστηριότητα διαφόρων προσώπων. Στη δραστηριότητα αυτή ξέχουσα θέση κατέχουν μέλη του Συμβουλίου της πόλης (*cittadini*), οι οποίοι μέσω του τοκογλυφικού δανεισμού και της προαγοράς της παραγωγής του λα-

διού, πετυχαίνουν ώστε να παρεμβληθούν στη διαδικασία απόσπασης του αγροτικού πλεονάσματος. Αναπτύσσονται έτσι σχέσεις πατρωνίας οι οποίες υποκαθιστούν σταδιακά τις σχέσεις βαρόνου-εξαρτημένου γεωργού, που ίσχυαν κατά τον μεσαίωνα. Ωστόσο, ο κυρίαρχος τρόπος παραγωγής εξακολουθεί να είναι ο φεουδαλικός, μόνο που τώρα πλέον συγκεκριμένες οικογένειες του Συμβουλίου της πόλης ασκούν στενό έλεγχο στους καλλιεργητές των φεουδαλικών γαιών. Στην περιοχή της Λευκίμμης, μια από τις οικογένειες που ελέγχουν το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας σ' όλους τους τομείς της είναι η οικογένεια Καβοδίστρα-Καποδίστρια, τα μέλη της οποίας έχουν ιδιαίτερους δεσμούς με τους χωρικούς, καθώς, όπως αποδεικνύεται από τις πηγές, τουλάχιστον κατά τον 17^ο αιώνα διαθέτουν ιδιόκτητες κατοικίες, κτητορική εκκλησία και μεγάλη περιουσία στη Λευκίμμη και κατοικούν το μεγαλύτερο μέρος του έτους στα Μελίκια.

ΘΕΟΔΩΡΑ ΜΟΣΧΟΥ: Νέες καλλιεργητικές συμβάσεις στο φέουδο Μαρτσέλλο (1786-1789): Τα συμβόλαια του Ιωάννη Ανδρώνη.

Η διαδικασία της Αναγραφής του φέουδου Μαρτσέλλο αποκαλύπτει ότι πολλοί από τους καλλιεργητές του φέουδου «καταπατούν» τους κλήρους τους (δεν αποδίδουν δηλαδή το καθορισμένο μέρος της παραγωγής στη βαρωνεία). Αρκετοί από αυτούς, μπροστά στον κίνδυνο να αποστερηθούν τα αγαθά τους ή να εμπλακούν σε δικαστικό αγώνα αμφίβολης έκβασης με το φέουδο, προσφεύγουν στο φεουδαρχικό συμβολαιογράφο

Ιωάννη Ανδρώνη και συνάπτουν νέο συμβόλαιο με το φεουδάρχη, ο οποίος εκπροσωπείται από δύο πληρεξουσίους.

Τα συμβόλαια αυτά (τα συγκεκριμένα αφορούν, στο σύνολό τους, το χωριό Λιαπάδες) συγκροτούν ένα χρήσιμο τεκμηριωτικό υλικό, το οποίο φωτίζει αρκετές πλευρές, τόσο των σχέσεων παραγωγής στην κερκυραϊκή ύπαιθρο, κατά τη δεδομένη ιστορική στιγμή, όσο και των εν γένει διοικητικών και δικαστικών θεσμών της ίδιας περιόδου, αλλά και της συνείδησης και της νοοτροπίας των συμβαλλομένων.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η γλώσσα των συμβολαίων: συνταγμένα σε λιγότερες περιπτώσεις στα ιταλικά (που ο συμβολαιογράφος χειρίζεται άρτια) και στις περισσότερες, στα ελληνικά, (στη χρήση των οποίων παρατηρούμε μια ορισμένη δυσκολία και είναι διανθισμένα με ιταλικές λέξεις προσαρμοσμένες στο ελληνικό κλιτικό σύστημα) αποκαλύπτουν πλευρές της κοινωνικής-ταξικής χρήσης των δύο υπό διαμόρφωση εθνικών γλωσσών στη βενετοκρατούμενη Κέρκυρα του 18^{ου} αιώνα. Οι όροι π.χ. που αποτυπώνουν σχέσεις παραγωγής προέρχονται, στη μεγάλη τους πλειοψηφία, από την ιταλική γλώσσα.

Στα συμβόλαια παρουσιάζονται πλευρές της πολύπλοκης κοινωνικής και οικονομικής πραγματικότητας της κερκυραϊκής υπαίθρου: η «πυραμιδωτή» σχέση εξάρτησης μεταξύ διαφόρων αγροληπτών, ειδικώς όταν ο πρώτος από αυτούς είναι κάτοικος της πόλης και οι υπόλοιποι χωρικοί· η «αποποίηση», από την πλευρά των ίδιων των καλλιεργητών, εγγείων αγαθών, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους απέναντι στο

φεουδάρχη· ο ρόλος της διοίκησης στις αντιδικίες ανάμεσα στο φεουδάρχη και τον αγρολήπτη· η διαδικασία της συγκομιδής και ο τρόπος παράδοσης του υπερπροϊόντος στη βαρωνεία· οι νέου τύπου αποδόσεις προς το φεουδάρχη, αρκετές από τις οποίες δεν εμφανίζονται ούτε στην παλαιότερη Αναγραφή του 1631, αλλά ούτε και στην υπό κατάρτιση την ίδια εποχή. .

Τέλος, ένα σημαντικό ζήτημα που προκύπτει από τη μελέτη των συμβολαίων, είναι το ζήτημα των «*mandati di possesso*» («μαντάτων του ποσέσου» - εντολών κατοχής, στα ελληνικά). Πρόκειται για δικαστικές αποφάσεις που αποστερούν τους καλλιεργητές από τα έγγεια αγαθά τους, τα οποία επανέρχονται στο φέουδο. Δεδομένου ότι, η με οποιονδήποτε τρόπο απόσπαση του καλλιεργητή από τη γη, αποτελεί στοιχείο αποσύνθεσης του φεουδαρχικού συστήματος, το ερώτημα που γεννάται είναι, κατά πόσο, αυτές οι δικαστικές αποφάσεις είναι από τα στοιχεία εκείνα που καταδεικνύουν μία ορισμένη τάση διάλυσης των παραδοσιακών σχέσεων γαιοκτησίας στην Κέρκυρα του όψιμου 18^{ου} αιώνα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Γ. ΛΑΒΡΑΝΟΣ: Επτανήσιοι ιστοριογράφοι και τα έργα τους (15ος-19ος αι.): Συνοπτική παρουσίαση και εκτιμήσεις.

Στην ανακοίνωση επιχειρείται μια βασική περιοδολόγηση των επανησιακών ιστοριογραφικών έργων αρχίζοντας από τα έργα της πρώτης περιόδου (15^{ος}-16^{ος} αι.) και κυρίως της δεύτερης περιόδου (από το 1800 μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αιώνα) που είναι και η πλέον σημαντική σε νεω-

τερικές τάσεις, σε ιστοριογραφική παραγωγή και σε ανάλογες προσωπικότητες (Α. Μουστοξύδης, Α. Λούντζης και Ι. Ρωμανός). Η τρίτη περίοδος αφορά στους επανήσιους εκπροσώπους της λεγόμενης «Ελληνοκεντρικής» τάσης, με προβολή των κυριότερων έργων και εκπροσώπων της σε αντιστοίχιση με την πορεία της εθνικής αποκατάστασης των Επτανήσων. Τέλος αναφορά γίνεται σε εκτιμήσεις για τους όρους ύπαρξης ή μη της λεγόμενης Επτανησιακής Ιστοριογραφικής σχολής, με κρίσεις και συμπεράσματα για την όλη εξέλιξη της Επτανησιακής ιστοριογραφικής παραγωγής.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΤΟΥ:
Η λογοτεχνική συμβολή της Κεφαλονιάς στο πλαίσιο της Επτανησιακής σχολής. Ματιές στο έργο Κεφαλονιτών λογοτεχνών.

Μία εμπειριστατωμένη εξέταση της Επτανησιακής σχολής ως πνευματικού γεγονότος, αποτυπώνει πέρα από κοινά γνωρίσματα, αποκλίσεις και διαφοροποιήσεις, καθώς κάθε νησί διέπεται από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Στην υπαίθρια Κεφαλονιά, η ένδεια του φυσικού περιβάλλοντος, το σκληρό φεουδαρχικό καθεστώς της ενεπικής και αγγλικής κτήσης, η οξυμένη πολιτική κατάσταση που πυροδοτείται από το Ριζοσπαστικό κίνημα και το ιδιότυπο κοινωνικό κλίμα, διαμορφώνουν μία άτυπη και ανένταχτη μαθητεία, που διαφέρει κατά πολύ από την συνοχή του Ζακυνθινού κύκλου και την άρρηκτη ενότητα και οργάνωση του Σολωμικού μοντέλου της Κέρκυρας. Η πνευματική λογοτεχνική παραγωγή του νησιού το 19^ο αιώνα διαπλάστηκε και προωθήθηκε τα δύ-

σκολα εκείνα χρόνια των κοινωνικών ανακατατάξεων και των εθνικών αγώνων και με τη συνδρομή της ελευθεροτυπίας το 1848. Από την άλλη πλευρά το διάστημα από το 1864 έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα είναι για τα Επτάνησα περίοδος ενσωμάτωσης στον εθνικό κορμό. Τα περισσότερα από τα χαρακτηριστικά του ιδιόμορφου πολιτισμού τους παρ' όλη την ανθεκτικότητά τους σταδιακά υποχωρούν σε όλους τους τομείς.

Παρ' όλ' αυτά το καθολικό σύνολο της πνευματικής κίνησης στην πάροδο του χρόνου, δημιούργησε την ανάλογη υποδομή, ώστε η λογοτεχνία στην Κεφαλονιά να διατηρήσει αφ' ενός τον ξεχωριστό χαρακτήρα της και αφ' ετέρου να μετεξελιχθεί συνδράμοντας δυναμικά, όχι μόνο στην Ιόνια λογοτεχνία στο πλαίσιο και εκτός του Σολωμικού μοντέλου, αλλά και σε αυτή του ευρύτερου Αθηναϊκού χώρου.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΛΟΥΝΤΟΥ: Σπυρίδων Δε Βιάζης: Μια ιδιαίτερη περίπτωση λογίου των Επτανήσων»

Ο Σπυρίδων Ιωσήφ Δε Βιάζης (1849-1927), ιστοριοδίφης και λόγιος, Κερκυραίος στην καταγωγή, αναγκάζεται, σε ηλικία 28 ετών, λόγω συνθηκών ανεξάρτητων της θέλησής του, να μετοικήσει στη Ζάκυνθο, όπου και ζει το υπόλοιπο της ζωής του, αφιερωμένος κυριολεκτικά στην έρευνα, τη μελέτη και τη συγγραφή.

Η ιδιαιτερότητα της περίπτωσης του, από την οποία εν πολλοίς αντλεί και τη σημασία της για τον μελετητή, έγκειται αφ' ενός στην προσωπικότητα και τον τρόπο του βίου του, που είχε ως αποτέλεσμα την παραγωγή ενός τεράστιου σε ποσότητα και

ποικιλία -όχι απαραίτητα και σε ποιότητα- έργου, όσο και στην θέση που του επιφύλαξαν -θέση απόβλητου ή στην καλύτερη περίπτωση περιθωριακού- μέσα στο χώρο της Επτανησιακής Σχολής, τα κριτήρια των εκπροσώπων της κυρίαρχης στο λογοτεχνικό γίγνεσθαι της εποχής Κερκυραϊκής Σχολής.

Ο βίος του Δε Βιάζη θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως επιλεγμένος αναχωρητισμός, αφού κάθε άλλη πλευρά της ζωής, προσωπική ή κοινωνική, είχε υποχωρήσει, αν δεν είχε εκμηδενιστεί, μπροστά στο ζήλο του για την έρευνα, τη γνώση και τη μετάδοσή της.

Το δημοσιευμένο έργο του, ενδεικτικό της πολυμέρειας των ενδιαφερόντων των Επτανησίων λογίων, αποτελείται από 626 (καταγεγραμμένες) μελέτες, άρθρα σε περιοδικά, εφημερίδες και ημερολόγια, όχι μόνο της Ελλάδας, αλλά και της Αιγύπτου, Τουρκίας, Ιταλίας, εκδόσεις λογοτεχνών με προλεγόμενα και σημειώματα, κριτικές, βιβλιοκρισίες, μεταφράσεις.

Ένας από τους σκοπούς αυτής της διατριβής ήταν η συγκέντρωση του διάσπαρτου και δυσεύρετου αυτού υλικού, έργο χρονοβόρο και, κάποτε, δυσχερές. Σήμερα έχει συγκεντρωθεί σχεδόν το σύνολο του έργου αυτού και έχει κατηγοριοποιηθεί.

Η έρευνα και η μελέτη εστιάζεται κυρίως στα λογοτεχνικού ενδιαφέροντος έργα του (περίπου 350), στα οποία και αναζητείται τόσο η συμβολή του στην ανασύνθεση του λογοτεχνικού χάρτη στα Επτάνησα, αφού αποτελεί κύρια πηγή πρωτογενούς υλικού, όσο και η σημασία του ρόλου του ως ενός από τους γεφυροποιούς της Επτανησιακής με την Β' Αθηναϊκή Σχολή, σε μια νομοτελειακή

διαδικασία μεταφοράς του λογοτεχνικού κέντρου βάρους από τα Επτάνησα στην πανελλήνια πια πρωτεύουσα.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΑΠΑΣΤΕΛΙΑΤΟΥ: Σκιαγράφηση της προσωπικότητας του Ελευθερίου Βενιζέλου από τους πνευματικούς ανθρώπους της εποχής του.

Στην παρουσίαση επιχειρείται μια συνοπτική αναφορά των απόψεων των πνευματικών ανθρώπων της εποχής για τις πολλαπλές πτυχές της προσωπικότητας του Ελευθερίου Βενιζέλου. Σύμφωνα άλλωστε με τον Γ. Θ. Μαυρογορδάτο ο Ελευθέριος Βενιζέλος υπήρξε τυπικός χαρισματικός ηγέτης. «Ανθρωπος όπως όλοι, κοινός οργανισμός, μικρός ή μέγας, ... δεν υπήρξε ο Ελευθέριος Βενιζέλος;». Έτσι τον νεκρολόγησε στην «Καθημερινή» ο Γ. Α Βλάχος, που τον μίσησε όσο κανείς, δείχνοντας ότι και οι αντίπαλοι του χαρισματικού ηγέτη συμμερίζονται συχνά την ίδια πίστη, αντεστραμμένη. Του αποδίδουν δηλαδή σατανικές, διαβολικές ιδιότητες συμφωνώντας τελικά με τους οπαδούς του ότι δεν πρόκειται για κοινό άνθρωπο. «Αρχηγός, σωτήρας, σύμβολο της μισής Ελλάδας, Σατανάς για την άλλη μισή», έγραψε ο Γ. Θεοτοκάς στο μυθιστόρημα «Αργώ».

Έτσι λοιπόν ως τυπικός χαρισματικός ηγέτης, ο Βενιζέλος έγινε αντικείμενο αληθινής λατρείας. Το Σύμβολο της Πίστεως παραφράστηκε στο όνομά του («Πιστεύω εις ένα Βενιζέλο» κ.ο.κ.). Ακόμη και ο επιφανής Αγγλοχιώτης καπιταλιστής του Σίτυ, ο σερ Λουκάς Ράλλης έφτανε στο σημείο να γονατίζει δημόσια και να φιλάει το χέρι του Βενιζέλου στο σιδηροδρομικό σταθμό του Λονδίνου, προξενώντας κατάπληξη στους παρι-

στάμενους Βρετανούς που τον γνώριζαν. Στον Βενιζέλο αποδίδονται οι ιδιότητες του διπλωμάτη, διορατικού, ολιγόλογου, ευφυούς, οραματιστή, ολιγαρκούς, φίλεργου και ακαταπόνητου πολιτικού. Εξίσου άλογο και άκρατο υπήρξε το μίσος που ενέπνευσε ο Βενιζέλος. Θεωρήθηκε ως ραδιούργος, εθνικός μειοδότης, δολοπλόκος, υπεύθυνος για τη Μικρασιατική τραγωδία. Για κανένα άλλο πολιτικό της νεώτερης Ιστορίας μας δεν εξυφάνθηκαν τόσες συνομωσίες και δεν έγιναν τόσες δολοφονικές απόπειρες, με πιο γνωστές εκείνες του 1920 και του 1933. Αφού ο χαρισματικός ηγέτης προσλαμβάνεται από πολλούς αντιπάλους του ως «Σατανάς», εύλογα καταλήγουν να θεωρούν τη φυσική του εξόντωση ως τη μόνη λύση.

ΕΛΕΝΗ ΜΠΕΝΕΚΗ: «Εμπειρικούπολις»: συμβολικό κεφάλαιο και ευποιία σε μια νησιωτική κοινότητα του Αιγαίου.

Η οικογένεια Εμπειρικού ακολούθησε τη συγκυρία της αγοράς των σιτηρών, αργότερα του εφοπλισμού, εγκαθιστώντας την έδρα των επιχειρήσεων των διαφορετικών κλάδων της στα μεγάλα ναυτιλιακά κέντρα κάθε εποχής. Διέσπειραν τα κεφάλαιά τους και σε άλλους επιχειρηματικούς τομείς, αλλά διατήρησαν τη δραστηριότητά τους προσανατολισμένη στη ναυτιλία, επηρεάζοντας τα τεκταινόμενα σ' αυτή μέσω της ανάμειξής τους στην κεντρική πολιτική σκηνή ή συλλογικά σώματα και θεσμούς. Ασχολήθηκαν με την τοπική αυτοδιοίκηση του νησιού τους και, χωρίς να λείπουν παρεμβάσεις που αφορούν νοσοκομεία και ευαγή ιδρύματα της Βραΐλλας, της Σύρου ή της Αθήνας, η

ευρεία δραστηριοποίησή τους σε έργα ευποιίας επικεντρώθηκε κυρίως στην Άνδρο, τη γενέθλιο νήσο τους, προκειμένου για την κάλυψη των ζωτικών της αναγκών σε ιδρύματα πρόνοιας ή εκπαίδευσης και έργα υποδομής.

Σε μια πόλη που έχει χαρακτηριστεί «Εμπειρικούπολις», η οικογένεια αποτελεί μείζον, όσον αφορά τον όγκο των έργων και των παρεμβάσεων, αλλά και προνομιακό παράδειγμα, όσον αφορά την ανάλυση των συμφραζομένων και των συνδηλώσεων του φαινομένου της ευποιίας, όπως εμφανίστηκε στην Άνδρο από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα έως και τον Μεσοπόλεμο. Η δράση της ερμηνεύεται με το θεωρητικό εργαλείο του συμβολικού κεφαλαίου, το οποίο εξετάζει τη σχέση μεταξύ γενναιοδωρίας, κοινωνικής ανέλιξης και εξουσίας (ενίσχυση κοινωνικού κύρους, κατασκευή δημόσιας εικόνας ή και πολιτικής καριέρας) και επιχειρεί να ερμηνεύσει τον ηγετικό ρόλο των φιλανθρώπων σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο.

Ο επιχειρηματίας, αναδεικνυόμενος «αυτός εργοδότης, αυτός χορηγός», ανταποκρινόταν με τον πλούτο του που έρεε ως «χρυσή βροχή» στο πρότυπο του φιλανθρώπου, το οποίο συγκροτούνταν και αναπαραγόταν από τοπικούς λογίους και τον τοπικό τύπο, που προέβαλλε πάντα τις συναφείς πράξεις. Το πρότυπο αυτό συμπυκνωνόταν στην πεποίθηση ότι: «εάν υπάρχει που απόδειξις περιφανεστάτη ότι ο πλούτος δεν εξωραϊζει μόνον, αλλά και διδάσκει, δεν στολίζει μόνον και γεραίρει, αλλά και μορφώνει, αλλά και ανυψεί, η απόδειξις αυτή μόνον εν τη νήσω Άνδρω διατρανούται».

Ακολουθώντας μια παγιωμένη παράδοση, ο ευεργέτης επιδίωκε, μέσω της χειρονομίας της δωρεάς, τη συμβολική παρουσία του στον ευεργετούμενο χώρο. Ένα μέρος του εισοδήματός του επενδύονταν στη διατήρηση της μνήμης, οικογενειακής και κοινοτικής. Ταυτόχρονα, στον κοινωνικό ιστό της κοινότητας αναδύονταν δίκτυα, που βασιζόνταν στη σχέση εξάρτησης ευεργέτη και ευεργετούμενου, και κοινωνικές συμμαχίες για τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δράσης ατόμων που απέκτησαν πλούτο εκτός γενεθλίου γης για να τον χαρίσουν σ' αυτή.

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΒΑΜΒΟΥΡΗ: Τρόποι διατήρησης της εθνικής ταυτότητας των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων του εμφυλίου πολέμου (1946-1949), στις χώρες υποδοχής τους.

Μετά τη λήξη του ελληνικού εμφυλίου πολέμου, το 1949, χιλιάδες μαχητές του Δημοκρατικού Στρατού και πολλές από τις οικογένειές τους κατέφυγαν στις ανατολικές χώρες, όπου οι περισσότεροι παρέμεναν έως και μετά το 1980. Η διαρκής επιθυμία όλων τους ήταν να διατηρήσουν την ελληνικότητά τους και να επιστρέψουν στην Ελλάδα.

Στις χώρες όπου εγκαταστάθηκαν, αφού επέλυσαν τα προβλήματα προσαρμογής τους σε τρόπους ζωής και πολιτισμούς διαφορετικούς από αυτούς που γνώριζαν, και προκειμένου να διατηρήσουν οι ίδιοι και τα παιδιά τους την εθνική τους ταυτότητα και να συντηρήσουν τους δεσμούς τους με την Ελλάδα, ανέπτυξαν πολλαπλές δραστηριότητες. Προσδοκούσαν πάντα την επάνοδό τους, φρόντιζαν να διαπαιδαγωγούν τα παι-

διά τους με την αγάπη για την Ελλάδα και κυρίως να διαμορφώσουν μια συλλογική ελληνική ταυτότητα. Σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση και διατήρηση της συλλογικής τους ταυτότητας έπαιξαν τόσο οι κατά χώρες Σύλλογοι Πολιτικών Προσφύγων, όσο και οι διοργανώσεις εορταστικών εκδηλώσεων. Κατά τη διάρκειά τους, οι εκπατρισμένοι είχαν την ευκαιρία να συναντηθούν και να ανταλλάξουν τις αναμνήσεις και τους προβληματισμούς τους για τις προοπτικές της επιστροφής τους στη Ελλάδα. Εξίσου σημαντικό ρόλο έπαιζε, επίσης, ο προσφυγικός τύπος και φυσικά τα σχολεία, όπου τα παιδιά διδάσκονταν μαθήματα αντίστοιχα με αυτά που διδάσκονταν οι μαθητές στην Ελλάδα.

Η έρευνα στηρίχθηκε στις ακόλουθες πηγές: α) σε αρχειακές συλλογές, β) σε αποφάσεις συνδιασκέψεων και οργανώσεων των πολιτικών προσφύγων, γ) στην αλληλογραφία των πολιτικών προσφύγων με συγγενείς τους και επίσημους φορείς στην Ελλάδα, δ) στα υπομνήματα και διαβήματα (ατομικά, αλλά και συλλογικά) των εκπατρισμένων προκειμένου να επιτύχουν τον επαναπατρισμό τους, ε) στο αρχείο της Ένωσης Συγγενών Ευρισκομένων στο Εξωτερικό πολιτικών προσφύγων (1962-1967), στ) σε στοιχεία για τα σχολεία, την εκπαίδευση και τα χρησιμοποιηθέντα σχολικά εγχειρίδια, ζ) στην εκδοτική δραστηριότητα, και ειδικότερα σε έντυπα και εφημερίδες των πολιτικών προσφύγων ανά χώρα και η) στις προφορικές μαρτυρίες επαναπατρισθέντων.

**ΝΙΚΟΣ Ε. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΙΔΗΣ:
Η Παιδόπολη Καβάλας, 1947-**

1950. Αποτελέσματα έρευνας και μεθοδολογικά προβλήματα.

Οι πολεμικές περιπέτειες της Ελλάδας στη δεκαετία του 1940 και ο εμφύλιος πόλεμος των ετών 1946-1949 δημιούργησαν εκατοντάδες χιλιάδες ορφανά και απροστάτευτα παιδιά. Πολλά από αυτά αποτέλεσαν διακύβευμα μεταξύ των αντιπάλων παρατάξεων στη διάρκεια του Εμφυλίου. Αμφότερες επιδίωξαν να τα «προστατεύσουν» και να τα «σώσουν», επενδύοντας σε κέρδη τόσο άμεσα όσο και μακροπρόθεσμα.

Η βασίλισσα Φρειδερίκη, εκφράζοντας τη διάθεση της «εθνικόφρονος» παράταξης για «παιδοσώσιμο» και αποτροπή του κομμουνιστικού «παιδομαζώματος», πρωτοστάτησε -το καλοκαίρι του 1947- στη δημιουργία ενός φορέα συγκέντρωσης παιδιών και μέριμνας γι' αυτά. Ήταν ο «Έρανος "Πρόνοια Βορείων Επαρχιών της Ελλάδος"».

Η Παιδόπολη Καβάλας «Άγιος Γεώργιος» υπήρξε μία από τις πρώτες που δημιούργησε ο Έρανος: οι πρώτοι της τροφίμοι βρέθηκαν στο ίδρυμα στα τέλη Σεπτεμβρίου 1947.

Στα τρία πρώτα χρόνια της λειτουργίας της, η Παιδόπολη Καβάλας συγκέντρωσε εκατοντάδες παιδιά, αγόρια και κορίτσια. Αυτά προέρχονταν από πολλούς νομούς της Βόρειας Ελλάδας, μιας και ήταν η μόνη Παιδόπολη που υπήρχε στην περιοχή από τον Έβρο ως τη Θεσσαλονίκη.

Το καλοκαίρι του 1950, πολλά από τα παιδιά των Παιδοπόλεων επέστρεψαν στα χωριά τους και οι περισσότερες Παιδοπόλεις σταμάτησαν να λειτουργούν. Η Παιδόπολη Καβάλας δεν ανήκε σε αυτές: συνέχισε, μαζί με άλλες 12, τη λειτουργία

της. Βέβαια, μετατράπηκε σε ίδρυμα φιλοξενίας μόνο θηλέων.

Η ανακοίνωση παρουσιάζει αδρομερώς τμήμα της μέχρι τώρα διεξαχθείσης έρευνας σχετικά με το θέμα της Παιδόπολης Καβάλας.

Με «όχημα» μία -πληρέστερη, συγκριτικά με αυτές που μέχρι στιγμής έχουν γίνει για άλλους νομούς που τροφοδότησαν την Παιδόπολη με τροφίμους- μελέτη για το νομό Δράμας, παρουσιάζεται το χρονικό ίδρυσης της Παιδόπολης Καβάλας ως μιας από τις πρώτες πέντε του Εράνου «Πρόνοια Βορείων Επαρχιών Ελλάδος». Επίσης, εξηγούνται οι λόγοι για τους οποίους επελέγη η Καβάλα για να φιλοξενήσει το ίδρυμα.

Ακόμη, παρατίθενται τα αριθμητικά - ποσοτικά, αλλά και τα ποιοτικά δεδομένα που σχετίζονται με τους τροφίμους της Παιδόπολης. Συγκεκριμένα, ο συνολικός αριθμός, η αναλογία αγοριών και κοριτσιών, οι ηλικίες, η γεωγραφική προέλευση, οι κατηγορίες τους -ορφανά «αμφοτέρων των γονέων ή ενός εξ αυτών»- και πληροφορίες για τα αίτια της απουσίας ή απώλειας των γονέων, οι οποίες αντλήθηκαν από το αρχείο του ιδρύματος.

Τέλος, εκτίθενται τα μεθοδολογικά προβλήματα της έρευνας για τη συγκεκριμένη, πρώτη περίοδο (1947-1950) του χρονικού διαστήματος που μελετά η υπό εκπόνηση διατριβή. Αυτά είναι: α) το πρόβλημα της ανεύρεσης πηγών για την αναγκαία διασταύρωση των πληροφοριών που παρέχει το βασικό αρχείο-εργαλείο έρευνας, β) η δυσκολία στον εντοπισμό προφορικών μαρτυριών από παιδιά-τροφίμους της πρώτης περιόδου, γ) η σπανιότητα μαρτυριών από μέλη του προσωπικού του ιδρύματος την περίοδο 1947-1950 και δ) η

έλλειψη μελετών για άλλες Παιδοπόλεις, που θα παρείχαν ένα πλαίσιο συγκριτικής ανάγνωσης και μελέτης.

ΜΑΡΚΟΣ ΧΟΛΕΒΑΣ: Ο κινηματογράφος και η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας: Από την δεκαετία του '60 στο παράδειγμα της Αμοργού και η επένδυση στην κινηματογραφική παραγωγή.

Η διατριβή εξετάζει τη σχέση που διαμορφώνεται μεταξύ του κινηματογράφου και της ελληνικής οικονομίας, σε σχέση με την επίδραση των ξένων ταινιών στην ελληνική οικονομία. Ξεκινώντας από τις αρχές του 1960, η κινηματογραφική παραγωγή επηρέασε άμεσα την αύξηση της τουριστικής προσέλευσης στην Ελλάδα μέσω της προσέλκυσης των θεατών της ταινίας στις περιοχές όπου πραγματοποιήθηκαν τα γυρίσματα. Τα γυρίσματα των αλλοδαπών ταινιών συνδέονται άμεσα με την τόνωση δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την κινηματογραφική παραγωγή και την αύξηση της απασχόλησης σε διάφορους τομείς της ελληνικής οικονομίας. Η απεικόνιση των περιοχών από τις κινηματογραφικές ταινίες οδήγησε στην αθρόα μετακίνηση και διαμονή τουριστών στα μέρη των γυρισμάτων. Η κινηματογραφική βιομηχανία υπήρξε ένας βασικός άξονας ανάπτυξης ορισμένων περιοχών της ελληνικής οικονομίας.

Η περίπτωση της Αμοργού είναι το κατ' εξοχήν παράδειγμα μίας περιοχής στην ελληνική επικράτεια, της οποίας η οικονομία επηρεάστηκε άμεσα από την πραγματοποίηση κινηματογραφικών γυρισμάτων. Τα χρηματικά κεφάλαια που εισέρευσαν στην οικονομία ενός άγονου νησιού των

Κυκλάδων αποτέλεσαν την ώθηση για τη δημιουργία της τουριστικής υποδομής σε διάφορες περιοχές της Αμοργού. Η παγκόσμια προβολή του νησιού, μέσω του κινηματογράφου, αύξησε κατακόρυφα την τουριστική προσέλευση στην Αμοργό και οδήγησε την οικονομία του νησιού σε μία πορεία ανάπτυξης.

Η μεθοδολογία της έρευνας περιλαμβάνει τη συσχέτιση μεταξύ του κινηματογράφου και της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας μέσω της επιτόπιας έρευνας της επίδρασης των αλλοδαπών κινηματογραφικών παραγωγών. Παράλληλα, μελετώνται οι επιπτώσεις των νομοθετικών παρεμβάσεων της ελληνικής πολιτείας στην κινηματογραφική παραγωγή και κατ' επέκταση η επίδραση τους στην ελληνική οικονομία. Επίσης, θα εξεταστεί η συστηματικότητα των ελληνικών νομοθετικών παρεμβάσεων, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις πολιτικές άλλων ευρωπαϊκών κρατών. Ταυτόχρονα, μέσα από την εξέταση της ιστορίας ταινιών μυθοπλασίας που πραγματοποίησαν γυρίσματα στην Ελλάδα στο διάστημα 1935-2007 θα καταδειχθεί η σχέση του κινηματογράφου με την ανάπτυξη τομέων της ελληνικής οικονομίας.

Ιόνιο Πανεπιστήμιο
Τμήμα Ιστορίας
49 100 Κέρκυρα
Τηλ. 26610-87330